

Nicolai

KULTUR • AKTIVITET • FOLKEOPLYSNING

Fordi netværk handler om mennesker

7. årgang nr.4 november 1999

GRUNDTVIG & GATES

Af Torsten B. Jacobsen

FOLKEOPLYSNING SOM BROBYGGER

Interview med Mette Bock

FOLKEOPLYSNING „BOMBET“ TILBAGE TIL 30'ERNE

Leder/debat med Torben Dreier

FRIT OPLYSNINGSFORBUND

Udgives af

Frit Oplysningsforbunds
medlemsforening
Guldsmedgade 25,
Postbox 159
8100 Århus C.
Tlf.: 86 12 60 00
E-mail:
fo-aarhus@fo-aarhus.dk

Ansvarshavende redaktør

Torben Dreier

Redaktion

Henriette C. Andersen
Henrik Gram
Inge Madsen
Torben Dreier

Oplag

10.000

Layout & tryk

Opsætning & layout:
KGB-grafik tlf: 86134774.
Tryk: DataGraf Auning AS
Trykt på miljøpapir

Nicolai

udkommer 4 gange om
året. Bladet postbesørges til
FO's kursusdeltagere samt
lægges frem på biblioteker
og offentlige kontorer.

AftenskoleKlubben

AftenskoleKlubbens formål
er at udbrede folkeoplysning
indenfor almene, økonomiske,
politiske, sociale og kulturelle
emner; samt at arbejde for de
idealer som De Forenede Nationer
står for, samt at sikre medlemmernes
indflydelse på FO's virke. Ved
tilmelding til et af FO's kurser bliver man
automatisk medlem af FO's
medlemsforening for 10 kr.,
som overføres fra tilmeldingsgebyret.

INDHOLD *med* RETNING

Omverdenens krav til og kritik af at folkeoplysningen ikke lever op til sit samfundsansvar, kan medføre at folkeoplysningen i fremtiden bliver snævret ind

Den bliver „bombet“ tilbage til 30'ernes fasttømrede fag (skrivning, husflid, regning, geografi, landsbrugsfag osv.) for at anses for pengeværdig og tilskudsudløsende.

Vi bør derfor i folkeoplysningen hilse tidens trend „indhold med retning“ velkommen, ligesom vi ved revision af folkeoplysningsloven bør drøfte og vurdere formålet med loven meget grundigt, herunder afgrænsning og definition, specielt med henblik på værdier og holdninger. Også

hver enkelt kreds inden for folkeoplysningen bør have en selvstændig formulering af ståsted i forbindelse med især "bløde" værdier, kompetencer og idéer – netop for at få disse ting gennemtænkt og ikke mindst ført ud i livet i den daglige undervisning.

Folkeoplysningen er et pædagogisk rum, der danner rammen om samværsformer, der nok præges af asymmetri, men også af forsøg på at skabe rum, rytme og rammer, der passer til og skubber på deltagernes anliggender. Netop heri ligger måske folkeoplysningens væsentligste virkning. Folkeoplysningen kan tilbyde anderledes skolegang, hvor undervisningens rammer tilrettelægges efter deltagernes behov og der er plads til anderledes samværsformer.

En fornem opgave for folkeop-

lysningen er vedvarende at gøre opmærksom på at det er udemokratisk, hvis et demokrati satser for meget på informationsteknologien, fordi en minoritet af befolkningen så på forhånd er udelukket fra information og deltagelse. Og sådan vil det være til alle tider, selv i det nye årtusinde. Uanset hvor mange, der bliver uddannet til at følge med, så vil eliten altid stræbe videre og opfinde nye teknikker og metoder, så restgruppen eller måske skiftende restgrupper altid vil halte bagefter i et kapløb med udviklingen. Folkeoplysningen bliver aldrig arbejdsløs uanset om det gælder undervisning i teknik, grundlæggende færdigheder eller personlige kompetencer. Folkeoplysningen må konstant tage de svages parti og placere dem i omverdenens synsfelt, så de ikke bliver glemt og klemte.

KONKURRENCEN Vind et gavekort

Klip ud & send

Hvis du svarer rigtigt på spørgsmålene, deltager du i konkurrencen om et gavekort på en overnatning for to i en af Hotel Guldsmedens himmelsege.

1) Hvilket år sank Titanic?

2) Hvilket år satte det første menneske sit fodaftryk på månen?

3) Hvilket år faldt Berlinmuren?

Afleveres/sendes til Frit Oplysningsforbund,
Guldsmedgade 25,
8000 Århus C.

Eller send svaret på e-mail:

fo-info@fo-aarhus.dk

Send din besvarelse senest

den 1. december.

Husk at skrive navn og adresse på kuponen.

Vindere af sidste nummers konkurrence:

Marianne Vraast-Thomsen, Århus N

Svarene på konkurrencen i Nicolai nr.3, 1999

1) Metal, f.eks. messing.

2) Socialminister.

3) 1875.

– et skriv om god gammel vin på nye flasker

Denne artikel skal ikke handle om hvorvidt computere er af det gode eller det onde. Den snak synes jeg ikke er så perspektivrig. Biler, fjernsyn, telefoner og andet elektronisk isenkram har alle deres stærke og svage sider. Det samme gælder sådan set bøger, klasseundervisning og „klassekammerater“. Og altså computere.

En præst jeg var sammen med til en fødselsdag for nylig udtalte, at IT – som er tidens samlebegreb for computerteknologi – står for Indre Tomhed. Hans udtalelse byggede på egne erfaringer, hvor han efter godt et års brug af computer nu havde fået samlet prædikener på harddisken til diverse højtider. Han kunne så finde disse frem, når tid var – og blot skrive lidt om på ordene i aktualitetens eller kreativitetens navn. Han savnede derfor refleksionen i den tunge og lange tilblivelsesproces. Det synes jeg egentlig var en ganske morsom kommentar. Og en fin betragtning. IT er nemlig også indre tomhed – for nogle. På det forlag, hvor jeg arbejder, udkommer om kort tid en bog skrevet af en stærkt handicappet ALS-patient på en computer, som han styrer med sine øjenlåg. IT har for ham ikke været indre tomhed, men et middel til kommunikation, hvor hænder og mund svigtede. På samme måde ser jeg IT i undervisningen. Der er ingen

tvivl om at anvendelsen af computere i undervisningen vil komme til at dække over en del indre tomhed - og dårlig undervisning. Desværre nok også i folkeoplysningen. Men fra dem, der har ilden i hjertet og viljen til at gå nye veje, vil IT blive et nyt „våben“ i det pædagogiske arsenal. Nedenstående er blot ment som et par områder, hvor IT – anvendt fornuftigt – kan inddrage flere og forøge udbyttet for de involverede.

Sam- og selvlære

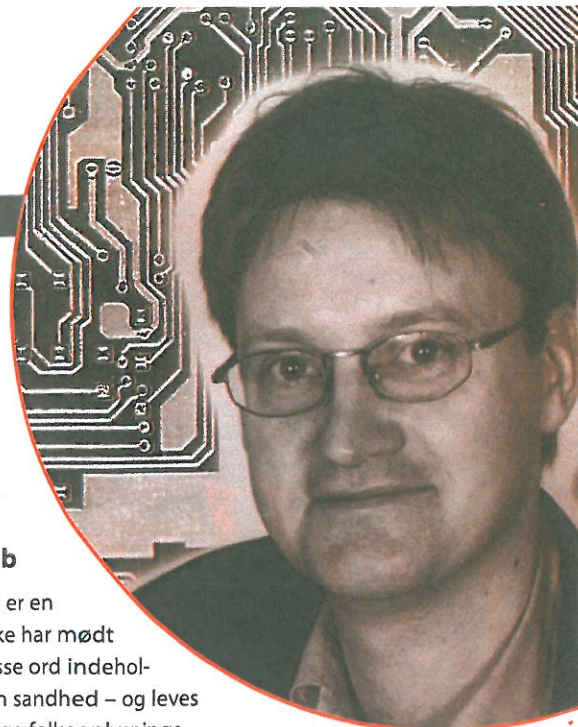
I Folkeskolen tales ved højtidelige lejligheder om differentieret undervisning. Jeg har valgt at kalde det noget andet. Dels fordi differentieret er et „træls“ ord og dels fordi jeg i ordet selvlære finder noget af den udforskningsdimension, der mangler i „differentieret“ og i samlære finder det fokus på vekselvirkning, som også Grundtvig hyldede. IT er i den grad en invitation til at gå på opdagelse i læringen – i sit eget tempo og ad egne stier. Fokuser på det jeg er god til og målrettet træne de engelske gloser, der går lidt tungere for mig. Fremfor at repetere de bøjninger, som jeg klarer fint, men som holdet som gennemsnit har sværest ved. Med den rette guide eller sparringspartnere er det en fremragende måde at „tage ansvaret for egen læring“. Uden mod- og medspil kan det til tider være en ørkenvandring i ring, derfor samlæren. Gennem fysisk samvær og dialog, krydret med den nye teknologis muligheder: e-

mail, chat og andet sjov.

Nærvær og fjernskab

En ukendt er en ven, du ikke har mødt endnu. Disse ord indeholder megen sandhed – og leves ud af mange folkeoplysningskursister. Mød nye mennesker og du får nye interessante bekendtskaber. Mød dem lidt mere og du finder en ven eller to. Undlad at mødes en tid – og venskabet fortoner sig. Geografisk nærhed er et af elementerne i fælles- og venskab, men ikke det eneste. På samme måde som vi alle har oplevet fysisk nærhed uden nærvær, giver IT mulighed for fysisk afstand uden fravær. Jeg kalder det fjernskab i en erkendelse af at fortrolighed og venskab kun sjældent opstår uden at man har mødt hinanden fysisk, men at bekendtskaber kan skabes på den måde og venskaber kan vedligeholdes på den måde. Selv har jeg den regel at jeg aldrig indgår i bindende samarbejde med folk udelukkende baseret på elektronisk kontakt, men til gengæld gerne baserer den efterfølgende kommunikation 90% på e-mails. Det sparer en masse møde- og rejsetid og besvær med at finde det tidspunkt, hvor de implicerede lige kan – for slet ikke at nævne penge. De sidste 10% af kommunikationen foregår så ved møder eller pr. telefon – en

informations-teknologi, som de fleste af os efterhånden er fortrolige med. Overført til folkeoplysningen kan jeg både se perspektiver i retning af at få kursister med, som ikke fysisk kan møde frem af forskellige årsager, til inddragelse af eksterne lærerkræfter, som ellers ville være valgt fra af økonomiske grunde. Allermest perspektivrigt er dog nok brugen af IT til at holde gryden i kog mellem de fysiske sammenkomster. Grundtvigs tanker om at skabe engagement gennem den indbyrdes (interaktivitet) undervisning og vekselvirkningen mellem hjerne og hjerte (multimedia) finder stor anvendelse i computerens mulighed som pædagogisk og kommunikativt værktøj. Det kan på ingen måde erstatte de fortræffeligheder, som folkeoplysningen tilbyder – og som tusinder af danskere benytter sig af hver dag. Påstanden i denne artikel skal derimod være at IT kan understøtte og udvide de opgaver som folkeoplysningen i dag varetager.

Mette Bock

Folkeoplysning

Nicolai har talt med Mette Bock om folkeoplysningens fremtid.

Af Henriette C. Andersen

Mette Bock er blandt meget andet tidligere direktør i Muskelsvindfonden, hun har været free-lance journalist for JyllandsPosten og er nu virksomhedskonsulent i Lisbjerg Management i Kolding. Mette Bock er tidligere formand for FOs bestyrelse i Århus og er nu medlem af landsstyrelsen i FO.

Vil folkeoplysning stadig have en berettigelse i det nye årtusinde?

Som udgangspunkt vil jeg besvare spørgsmålet: Hvad er folkeoplysning og hvad er det, der gør den speciel? Folkeoplysning er speciel, fordi den kan finde sted, når mennesker mødes. Grundtvig sagde mange kloge ting, og én ting var, at det

ikke er lærerens opgave at stille spørgsmål til eleverne, men det er lærerens opgave at besvare de spørgsmål, eleverne har. Folkeoplysningen kan give svar på spørgsmål, som man ikke får ved et almindeligt uddannelsesforløb eller via sit arbejde. Man kan kalde det livsoplysning. I dag er vi utroligt veluddannede alle sammen, men livsoplysning får vi ikke ved at læse til eksamen eller ved at udføre nogle opgaver på vores arbejdsplads. Ikke på samme måde, som hvis vi møder andre, der konfronterer os med spørgsmål til vores eget liv. Det er her højskoler og oplysningsforbund kommer ind. Der skal stadig være både finere madlavning og fransk for viderekomne på programmet, men det er engagement uden om færdighederne, der er og skal blive ved at være dets æregne ved folkeoplysningen. Jeg mener heller ikke, at edb-undervisning skal sløjfes. Der skal stadig være plads til emner, der dækker relevante behov. Uddannelsessystemet er pres-

set og eksamensorienteret og det faglige indhold er snævert afgrænset.

Jeg tror der ligger en stor fremtid foran folkeoplysningen, men måske skal den gennem markante ændringer. Når det skal være lærerens rolle at besvare elevernes spørgsmål, kan man lave nye tiltag som flere foredragsrækker, debatrækker og aktiviteter for familierne, som aktiverer og sætter tanker og debat i gang hos deltagerne. Folkeoplysningen kan ikke undværes. Der er fuld fart på udviklingen og det er blevet sådan at den undervisning, man får og den uddannelse, man tager som ung, ikke er for livet, sådan som det tidligere har været.

Kan erhvervslivet bruge folkeoplysningen til noget?

Erhvervslivet bruger folkeoplysningen. Alle arbejdspladser er interesserede i at stille det bedste hold af medarbejdere, og det bedste betyder ikke kun de bedste færdigheder, men også livsindsigt spiller ind. Uden ind-

sigt bliver man sårbar som menneske. Hvis man ser på stillingsopslag i dagens aviser, kræves der ikke kun bestemte færdigheder af en person for at bestride et job, men man skal også have samarbejdsevner, være kreativ og fornyende, og det er færdigheder, man ikke kan læse sig til. Folkeoplysningen spiller med her, for i oplysningsforbundene og på højskolerne, hvor det ikke er eksamen, der er drivkraften i undervisningen, lærer man for sin egen skyld og det giver aha-oplevelser. Jeg har netop været ekstern konsulent på en undersøgelse, som Ry Højskole ønskede at lave om højskolen som brobygger for de unges vej videre til uddannelse og erhverv. Nogle af kommentarerne fra tidligere elever om deres forhold til den eksamensfri undervisning var: Det har været en kæmpeoplevelse af mangfoldighed. Et væksthus af muligheder i modsætning til den række af inddelte planteskoler, vi kender ... Jeg oplevede pludseligt, at læringen var for min egen skyld

som brobygger

og ikke rettet mod en eksamen eller andet. Det har betydet meget for min indstilling til studier og uddannelse siden hen.

Jeg opdagede, at glæden ved at lære kunne være noget i sig selv.

Men jeg har også lidt kritik. Mange af oplysningsforbundene kan godt være lidt mere selvkritiske. Det virker som om de udbyder visse ting, for at få støttekroner. De spørger sig selv, hvad de vil kunne få støtte til i stedet for at se på, hvad de bør udbyde i forhold til det værdi- eller idégrundlag, de bygger på. Selvfølgelig er der en overlevelseskamp. Det kræver blod, sved og tårer, men jeg mener, at det, der er brug for, er ildsjæle, der ikke lokkes af penge, men af troen på idéer. Et andet kritikpunkt er at oplysningsforbundene godt kunne være bedre til at tale sammen på tværs, måske er der en dialog, men med lidt mere dialog kan der blive en folkeoplysnings-sag. Både oplysningsforbundene og højskolerne kunne også gøre lidt mere ud af mar-

kedsføring af sig selv – er det hemmeligt, det de laver?

Ros til FO

Personligt synes jeg, at FO er alt for overset, for FO har noget særligt at byde på i forhold til andre oplysningsforbund. Set udefra kan ånden mærkes og man fornemmer, at der er højt til loftet, rummelighed og kritisk tolerance. Jeg vil kalde det et dannet forbund, og dannet skal forstås i den bedste betydning, nemlig med sans for fortiden og øje for fremtiden. FO har evnen til at se, at det man kalder ressource-svage personer rummer masser af ressourcer. FO har evnet at skabe muligheder for dem og vise, at der er talenter i dem. Hvis vi ser på fremtiden igen, skal dialog, samtale og erfaringsudveksling være det bærende pædagogiske princip inden for folkeoplysning - også når der bliver undervist i engelsk. Der skal skabes møder mellem mennesker, sådan så person- og ego-fikseringen, der er tendens til lige nu, kan ændres. Ved at de-

battere ansvar og bidrag i forhold til samfundet, eller fællesskab og forpligtelser, bliver mig, mig, mig ændret til os, os, os.

Æbleopskrift

Apple-crumble

Ingredienser:

4 store æbler
100 g smør
100 g mel
100 g sukker
evt. en håndfuld hakkede nødder eller mandler
Tilbehør: flødeskum eller creme fraiche

Æblerne skrælles og skæres i både. Lægges i et smurt tærtfad. Smør, mel og sukker smuldreres sammen til en grynet masse i en skål. Massen smuldreres over æblerne i tærtefadet. Drys de hakkede mandler eller nødder over til sidst. Bages midt i ovnen ved 200 grader i ca. 25 min. eller til kagen er lysebrun. Kagen afkøles lidt og serveres med flødeskum eller creme fraiche.

Opskriften er indsendt af

Eise G. Flytkjær,
Lollandsgade 61,
8000 Århus C.

Julens 7 Grønne Bud

Sussie Pagh, midtbyens grønne guide

Julen er en utrolig dejlig tid, hvor vi er lidt ekstra opmærksomme på hinanden, køber gaver og er sociale. Mange tænker i det daglige på miljøet.

Men navnlig i juletiden, med travlheden og det ekstra forbrug den afstedkommer, må man også give miljøet ekstra opmærksomhed.

Men hvordan harmonerer den grønne tanke med julens forbrug? Et stort forbrug er selvfølgelig ikke grønt, men man kan sagtens holde en grønnere jul ved at tage nogle rigtige valg.

1. Køb gaver af god kvalitet.

Hvad enten det gælder madvarer eller julegaver, så sats på kvalitet frem for kvantitet. Gå evt. sammen om en større gave. Gode solide julegaver holder længere og så længe de holder, belaster de ikke miljøet som affald.

2. Brug genbrugspapir

både som julekort og indpakningspapir. I julen bruges over 5 millioner ruller gavepapir, til indpakning. Heldigvis findes der både smukke julekort, og fint gavepapir i genbrugspapir. Gammeldags sejl garn, eller bånd af jute, bast, hamp eller bomuld giver ekstra charmerende pakker. Gaver i ensfarvet papir er fine, hvis man f.eks. pynter dem med tørrede appelsinskiver eller rødbedeskiver.

3. Køb økologisk julemad.

Anden, flæskestegen, rødkål, dadler, appelsiner, marcipan og chokolade kan sagtens købes økologiske. Økologiske delikatesser er lidt dyrere, men

giver ofte både en større smagsoplevelse og mæthedsfornemmelse, man kan derfor tit nøjes med lidt mindre. Den økologiske mad kan spises med god samvittighed, i hvert fald når det gælder miljøet og husdyrene. Bestil den økologiske and i god tid hos slagteren.

4. Spar på energien.

Tø den frosne and, gås eller flæskestegen i køleskabet. Lad ikke stegen stege i timevis, korttidsstegning sparer på energien. En steg på 2 kg kan nøjes med 2 timer ved 200 grader. Sluk for ovnen og steg færdig ved eftervarmen de sidste 15 minutter. Og husk nu at slukke for lamperne, når der brænder levende lys.

5. Køb stearinlys eller lys af bivoks.

De er fremstillet af h.h.v. oksetalg og naturlig bivoks. Almindelige lys er fremstillet af paraffin, som er et olieprodukt og en ikke fornybar ressource. Pas på sølv og guldlys, hvis lak soder meget. Spørg forhandleren om de farvede lys er med vand-

baserede farver. Vil man bruge fyrfadsllys, så køb dem uden aluminiumsholdere.

6. Fremstil din egen julepynt af naturens materialer.

Har du ikke mulighed for at hente det i skoven, kan man efterhånden købe naturlig julepynt mange steder. Køb julepynt som holder og gem det fra år til år.

7. Køb et økologisk juletræ.

Konventionelle juletræer dyrkes meget intensivt ved brug af kunstgødning og sprøjtemidler. Økologiske juletræer har ikke det røde Ø mærke, da det kun gælder levnedsmidler. Træet kan dog godt være økologisk alligevel. Når man er færdig med træet, kan det køres på genbrugscentralen og laves til flis. Økologiske juletræer kan købes på bl.a. Klostertorv i december.

*Sussie Pagh Grøn Guide i
Århus Midtby Tlf: 86125002*

Grønne familiedage

HOS FO

Aktiviteter for børn og voksne

Spændende aktiviteter

Hvis I ikke nåede at melde jer til december måneds grønne lørdagsarrangementer for hele

familien, som blev nævnt i Nicolai nr. 3, kan det nås endnu. Tilmelding skal ske senest onsdag inden arrangementet i FOs kursusbutik, Guldsmedgade 25, Århus C.

NOVEMBER

Lysestøbning
Lørdag d. 20. nov. kl. 13-16

DECEMBER

Julepynt af naturens materialer
Lørdag d. 4. dec. kl. 13-15

FO's

Kulturkreds

DECEMBER

Børneteater: „Et juleeventyr“

Nicolai har bestilt en stak billetter til Børneteateret Filurens jule-familieforestilling. Hold en pause i juleindkøbene, stå af ræset i en times tid og tag ind og se Filurens familiegysere „Et Juleeventyr“, frit efter Charles Dickens. Handlingen i „Et Juleeventyr“ udspiller sig i Londons farvestrålende menneskemylde. Her møder vi lille Tim og hans fattige familie – og ikke mindst den pengegriske og sure Scrooge. Og vi møder de tre ånder, der tager Scrooge med på en eventyrlig rejse, hvor han møder sin triste fortid og nutid og hvor han også kommer på en rejse i fremtiden. En underholdende, kærlig og lærerig familieforestilling iscenesat af én af danske teaters store scenekunstnere Aksel Erhardsen.

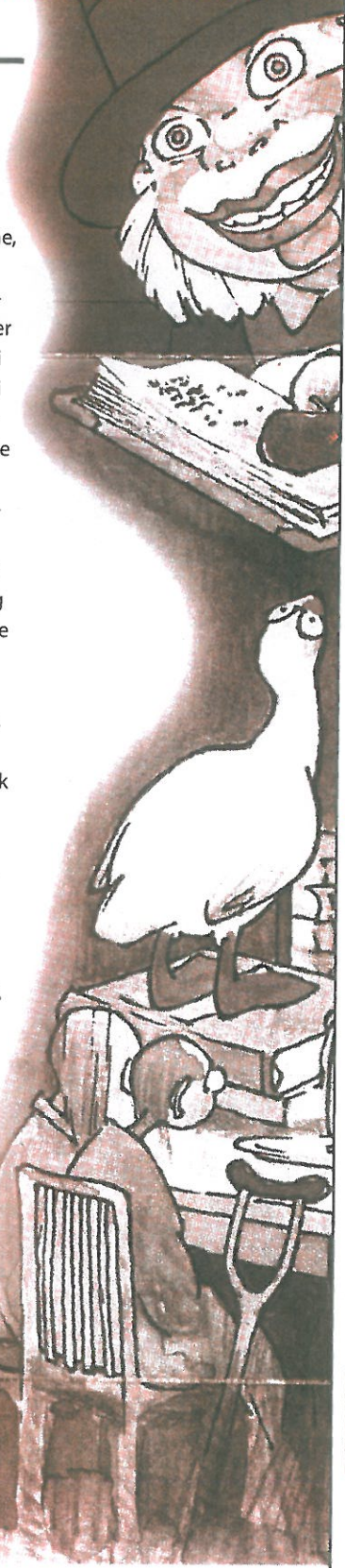
Forestillingen spilles i Børneteatersalen i Musikhuset i Århus. Børn fra 5 år og opefter.

Onsdag den 22. dec. kl. 16.30. Forestillingen varer ca. 65 minutter uden pause.

Pris: 35 kr.

Sidste frist for bestilling og betaling af billetter er mandag den 15. nov.

Billetterne kan afhentes i FOs kursusbutik fra den 1. dec.

Aktivitet

SIDEN EFTERÅRETS ARRANGEMENTER

Tilmelding til og information om samtlige kurser og arrangementer fås i FO's kursusbutik, Guldsmedgade 25, 8000 Århus C. Telefon: 86 12 60 00.

Priser i rødt: Særpris for pensionister, efterlønnere, handicappede og arbejdsledige.

Kurser

CD-ROM

Starthjælp til internet

3 timer 190 kr.

19513 Første lørdag i december
kl. 9.00-11.45

19514 Første mandag i december
kl. 19.00-21.45

19515 Første torsdag i december
kl. 16.00-18.45

Hvis du er interesseret i at vide mere er du velkommen til at ringe til FO på tlf. 8612 6000. Vi har selvfølgelig alle mulige andre former for edb kurser på programmet. Måske er der også noget for dig?

Sølvkæder – og kæder med perler

Tidens trend er sølv- og perlekæder, og på kurset vil du kunne lære teknikker til at fremstille dine helt personlige kæder. Vi vil arbejde med materialerne sølv, kobber, bronze og titan samt ferskvands- og stenperler. Der vil være mulighed for at arbejde med kæder af både tråd, plade og rør samt med låse. Vi gennemgår teknikker både til kæder, der skal loddes, og teknikker til kæder uden lodning. Der må påregnes materialeudgifter.

16 timer 535 kr.

14812 4.+5. december
Lø+sø 9.00-16.00
Karen Hørmann,
Brobjergskolen

„På rejse i England“

Frit Oplysningsforbund i Århus har netop udgivet en CD-ROM med avanceret sprog-laboratorium til interaktiv engelskundervisning.

**Enkeltbrugerlicens kr. 580,-
25 arbejdshefter og 1 facitliste
kr. 398,-.**

**CD-ROM og hefter kan købes i FOs kursusbutik,
Guldsmedgade 25, Århus C.**